

Paskelbtas Id	: C-84/24
Dokumento numeris	: 1
Registro numeris	: 1281742
Pateikimo data	: 01/02/2024
Įrašymo į registrą data	: 02/02/2024
Dokumento tipas	: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą
Pateikimo per e-Curia referencinis numeris	: Procesinis dokumentas DC200588
Rinkmenos numeris	: 6
Pateikėjas	: Milašiūtė Vygantė (J364677)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

2024 m. sausio 31 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės–Balynienės, Danguolės Bublienės (pranešėja ir kolegijos pirmininkė) ir Alės Bukaviniienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka nagrinėdama civilinę bylą pagal **ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „EM SYSTEM“** kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. gegužės 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės UAB „EM SYSTEM“ patikslintą ieškinį atsakovams AB SEB bankui ir AS „Citadele banka“ Lietuvos filialui dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo,

n u s t a t ė:

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiujų teisės normų, reglamentuojančių Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. gegužės 18 d. Reglamento Nr. 765/2006 dėl ribojančių priemonių atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje ir į Baltarusijos įsitraukimą į Rusijos agresiją prieš Ukrainą (toliau – ir Reglamentas Nr. 765/2006, Reglamentas) pagrindu atlikto bendrovės lėšų įšaldymo pagrįstumą, aiškinimo ir taikymo.
2. Byloje nagrinėjamas ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „EM SYSTEM“ ieškinys atsakovams AS „Citadele banka“ Lietuvos filialui ir AB SEB bankui dėl apribojimų disponuoti banko sąskaitoje Nr. (duomenys neskelbtini), atidarytoje AS „Citadele banka“ Lietuvos filiale, ir banko sąskaitose Nr. (duomenys neskelbtini), atidarytose AB SEB banke, esančiomis lėšomis. Ieškovė prašė teismo įpareigoti atsakovus AS „Citadele banka“ Lietuvos filialą ir AB SEB banką vykdyti banko sąskaitos sutartis, leidžiant ieškovei be apribojimų disponuoti banko sąskaitoje Nr. (duomenys neskelbtini), atidarytoje AS „Citadele banka“ Lietuvos filiale, ir banko sąskaitose Nr. (duomenys neskelbtini), atidarytose AB SEB banke, esančiomis lėšomis ir priteisti bylinėjimosi išlaidas.
3. Byloje kilęs bendrovės lėšų įšaldymo 2020 m. gruodžio 18 d. klausimas patenka į Europos Tarybos 2006 m. gegužės 18 d. Reglamento Nr. 765/2006 dėl ribojančių priemonių atsižvelgiant į padėtį Baltarusijoje ir į Baltarusijos įsitraukimą į Rusijos agresiją prieš Ukrainą (toliau – ir Reglamentas Nr. 765/2006, Reglamentas) teisinio reguliavimo sritį.
4. Ieškovė civilinės bylos nagrinėjimo metu 2022 m. gegužės 30 d. buvo pateikusi prašymą dėl kreipimosi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – Teisingumo Teismas). Tačiau pirmosios instancijos teismas šio prašymo netenkino, kadangi, teismo nuomone, nebuvo pagrindo kreiptis į Teisingumo Teismą. Ieškovė 2023 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Aukščiausiajam Teismui

taip pat pateikė prašymą dėl kreipimosi į Teisingumo Teismą ir suformulavo Teisingumo Teismui pateiktinus klausimus. Atsakovai 2024 m. sausio 19 d. pateikė savo poziciją dėl Teisingumo Teismui užduotinių klausimų.

5. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra galutinė instancija nagrinėjant šią bylą ir jo priimtas procesinis sprendimas būtų galutinis ir neskundžiamas (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 362 straipsnis), todėl, iškilus Europos Sąjungos institucijų priimtų teisės aktų aiškinimo klausimui, kurį išnagrinėti būtina, kad sprendimas byloje būtų priimtas, jis privalo kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnio 3 dalis, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 40¹ straipsnis, CPK 3 straipsnio 5 dalis).
6. Nagrinėjamoje byloje kasacinio teismo poreikis kreiptis į Teisingumo Teismą grindžiamas tuo, kad šalių ginčui spręsti aktualių Europos Sąjungos teisės normų turinys iki galo nėra aiškus taikant tiek *acte clair*, tiek *acte éclairé* doktrinas. Taigi atsakymas į Teisingumo Teismui pateiktus klausimus turėtų esminę reikšmę nagrinėjamai bylai, nes leistų tinkamai taikyti Reglamento Nr. 765/2006 normas, dėl kurių Teisingumo Teismas dar nėra pasisakęs.
7. Atsižvelgdama į tai, kad kasacinis teismas į Teisingumo Teismą kreipiasi ne galutine nutartimi (CPK 260 straipsnis), t. y. ja šalių ginčas neišsprendžiamas iš esmės, teisėjų kolegija, nepažeisdama CPK 361 straipsnio nuostatų, bylos teisės ir fakto klausimus pristatys tik tiek, kiek reikalinga procesui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

I. Teisinis pagrindas. Sąjungos teisė

8. Byloje aktualios Europos Sąjungos ribojamosios priemonės Baltarusijos režimo šalininkams buvo nustatytos 2012 m. spalio 15 d. Tarybos sprendimu Nr. 2012/642/BUSP (toliau – sprendimas Nr. 2012/642/BUSP) dėl ribojamųjų priemonių Baltarusijai ir Reglamentu Nr. 765/2006.
9. Sprendimo Nr. 2012/642/BUSP (2020 m. gruodžio 18 d. galiojusi redakcija) 4 straipsnyje skelbiama:
 1. *Išaldomos visos lėšos ir ekonominiai išteklių, kurie nuosavybės teise priklauso, kuriuos turi, valdo ar kontroliuoja priede išvardyti:*
 - a) *asmenys, subjektai arba įstaigos, kurie yra atsakingi už rimtus žmogaus teisių pažeidimus arba represijas prieš pilietinę visuomenę bei demokratinę opoziciją, arba kurie savo veikla kitaip smarkiai kenkia demokratijai arba teisinei valstybei Baltarusijoje, taip pat jiems nuosavybės teise priklausančys arba jų kontroliuojami juridiniai asmenys, subjektai ar įstaigos;*
 - b) *fiziniai arba juridiniai asmenys, subjektai arba įstaigos, gaunantys naudą iš Lukašenkos režimo arba jį remiantys, taip pat jiems nuosavybės teise priklausančys arba jų kontroliuojami juridiniai asmenys, subjektai ar įstaigos.*
 2. *Tokiems priede išvardytiems fiziniams arba juridiniams asmenims, subjektams arba įstaigoms arba jų naudai neleidžiama tiesiogiai ar netiesiogiai naudotis lėšomis ar ekonominiiais išteklių.*
10. Reglamento Nr. 765/2006 (2020 m. gruodžio 18 d. galiojusi redakcija) 2 straipsnyje skelbiama:

1. Įšaldomos visos I priede išvardytiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir institucijoms priklausančios, jų nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai.
 2. I priede išvardytiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir institucijoms ar jų naudai draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai leisti naudotis lėšomis arba ekonominiais ištekliais.
 3. Draudžiama sąmoningai ir apgalvotai dalyvauti veikloje, kuria tiesiogiai ar netiesiogiai siekiama nesilaikyti arba dėl kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nesilaikoma 1 ir 2 dalyse nurodytų priemonių.
 4. I priede išvardijami fiziniai ar juridiniai asmenys, subjektai ir institucijos, kurie, remiantis 2012 m. spalio 15 d. Tarybos sprendimo 2012/642/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Baltarusijai 4 straipsnio 1 dalies a punktu, Tarybos įvardyti kaip atsakingi už šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus arba pilietinės visuomenės ir demokratinės opozicijos represiją, arba kurie savo veikla kitaip smarkiai kenkia demokratijai arba teisinei valstybei Baltarusijoje, taip pat su jais susiję fiziniai ar juridiniai asmenys, subjektai ir institucijos bei jiems nuosavybės teise priklausančys arba jų kontroliuojami juridiniai asmenys, subjektai ir institucijos.
 5. I priede taip pat išvardijami fiziniai ar juridiniai asmenys, subjektai ir institucijos, kurie, remiantis ... m. ... d. Sprendimo 2012/642/BUSP 4 straipsnio 1 dalies b punktu, Tarybos įvardyti kaip tie, kuriems palankus A. Lukašenkos režimas ar kurie jį remia, ir jiems nuosavybės teise priklausančys arba jų kontroliuojami juridiniai asmenys, subjektai ir institucijos.
11. Europos Sąjungos Tarybos parengtame ES ribojamųjų priemonių veiksmingo įgyvendinimo geriausios praktikos dokumente (2020 m. gruodžio 18 d. aktuali 2018 m. gegužės 4 d. versija, dokumento Nr. 8519/18, toliau – Geriausios praktikos 2018 m. dokumentas) 55a punkte skelbiama:
- Kriterijus, į kurį reikia atsižvelgti vertinant, ar juridinis asmuo arba subjektas nuosavybės teise priklauso kitam asmeniui ar subjektui, yra daugiau nei 50 % nuosavybės teisių į subjektą arba daugumos dalies akcijų jame turėjimas¹⁷. Jei šis kriterijus tenkinamas, laikoma, kad juridinis asmuo ar subjektas nuosavybės teise priklauso kitam asmeniui ar subjektui.*
12. Šio punkto 17 išnašoje pateikiama tokia nuoroda:
- Kriterijus, kaip apibrėžta Reglamente 2580/2001 pateiktoje apibrėžtyje.*
13. Naujausioje Europos Sąjungos Tarybos ES ribojamųjų priemonių veiksmingo įgyvendinimo geriausios praktikos dokumento versijoje (2022 m. birželio 27 d., dokumento Nr. 10572/22, toliau – Geriausios praktikos 2022 m. dokumentas) 62 punkte skelbiama:
- Kriterijus, į kurį reikia atsižvelgti vertinant, ar juridinis asmuo arba subjektas nuosavybės teise priklauso kitam asmeniui ar subjektui, yra daugiau nei 50 % nuosavybės teisių į subjektą arba daugumos dalies akcijų jame turėjimas²⁰. Jei šis kriterijus tenkinamas, laikoma, kad juridinis asmuo ar subjektas nuosavybės teise priklauso kitam asmeniui ar subjektui.*
14. Šio punkto 20 išnašoje pateikiama tokia nuoroda:
- Kriterijus, kaip apibrėžta Reglamente 2580/2001 pateiktoje apibrėžtyje.*
15. Reglamento Nr. 2580/2001 1 straipsnio 5 dalyje pateikta tokia apibrėžtis:
- „Juridinio asmens, grupės ar susivienijimo valdymas“ – tai 50 % ar daugiau juridinio asmens, grupės ar susivienijimo savininko teisių arba daugumos dalies akcijų jame ar joje turėjimas.*
16. Geriausios praktikos 2018 m. dokumento 55b punkte ir Geriausios praktikos 2022 m. dokumento 63 punkte pateikiamas nebaigtinis sąrašas kriterijų, pagal kuriuos turėtų būti nustatoma, ar juridinis asmuo arba subjektas yra kontroliuojamas kito asmens ar subjekto.

17. Geriausios praktikos 2018 m. dokumento 55c punkte ir Geriausios praktikos 2022 m. dokumento 65 punkte numatoma, kad tai, kad tenkinami pirmiau minėti priklausymo nuosavybės teise ar kontrolės kriterijai, gali būti ginčijama kiekvienu konkrečiu atveju.

18. Geriausios praktikos 2018 m. dokumento 55d punkte skelbiama:

Jei remiantis pirmiau nurodytais kriterijais nustatomas priklausymas nuosavybės teise ar kontrolė, sudarius galimybę į sąrašą neįtrauktiems juridiniams asmenims arba subjektams, kurie nuosavybės teise priklauso į sąrašą įtrauktam asmeniui ar subjektui arba yra jo valdomi, naudotis lėšomis arba ekonominiais ištekliais, bus iš esmės laikoma, kad pastarajam netiesiogiai sudaryta galimybė jais pasinaudoti, išskyrus tuomet, jei galima kiekvienu konkrečiu atveju pagrįstai nustatyti, remiantis rizikos vertinimu grindžiamu požiūriu, atsižvelgiant į visas atitinkamas aplinkybes, įskaitant toliau nurodytus kriterijus, kad atitinkamos lėšos ar ekonominiai ištekliai nebus naudojami to į sąrašo įtraukto asmens ar subjekto arba jo naudai.

Kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti, yra, inter alia:

a) sutartinių ryšių (pavyzdžiui, pardavimo, pirkimo ar platinimo sutartys) tarp atitinkamų subjektų data ir pobūdis;

b) į sąrašą neįtraukto subjekto veiklos sektoriaus svarba į sąrašą įtrauktam subjektui;

c) lėšų ar ekonominių išteklių, kuriais naudotis sudaroma galimybė, ypatumai, įskaitant galimą į sąrašą įtraukto subjekto praktinį naudojimąsi jais ir tai, kaip lengvai juos galima perduoti į sąrašą įtrauktam subjektui.

d) Nebus laikoma, kad ekonominiai ištekliai buvo panaudoti į sąrašą įtraukto asmens ar subjekto naudai, vien todėl, kad jais pasinaudojo į sąrašą neįtrauktas asmuo ar subjektas, siekdamas gauti pelną, kurio dalis gali būti paskirstyta į sąrašą įtrauktam akcininkui.

19. Geriausios praktikos 2022 m. dokumento 66 punkte skelbiama:

Jei remiantis pirmiau nurodytais kriterijais nustatomas priklausymas nuosavybės teise ar kontrolė, sudarius galimybę į sąrašą neįtrauktiems juridiniams asmenims arba subjektams, kurie nuosavybės teise priklauso į sąrašą įtrauktam asmeniui ar subjektui arba yra jo valdomi, naudotis lėšomis arba ekonominiais ištekliais, bus iš esmės laikoma, kad pastarajam netiesiogiai sudaryta galimybė jais pasinaudoti, išskyrus tuomet, jei galima kiekvienu konkrečiu atveju pagrįstai nustatyti, remiantis rizikos vertinimu grindžiamu požiūriu, atsižvelgiant į visas atitinkamas aplinkybes, įskaitant toliau nurodytus kriterijus, kad atitinkamos lėšos ar ekonominiai ištekliai nebus naudojami to į sąrašo įtraukto asmens ar subjekto arba jo naudai.

Kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti, yra, inter alia:

a) sutartinių ryšių (pavyzdžiui, pardavimo, pirkimo ar platinimo sutartys) tarp atitinkamų subjektų data ir pobūdis;

b) į sąrašą neįtraukto subjekto veiklos sektoriaus svarba į sąrašą įtrauktam subjektui;

c) lėšų ar ekonominių išteklių, kuriais naudotis sudaroma galimybė, ypatumai, įskaitant galimą į sąrašą įtraukto subjekto praktinį naudojimąsi jais ir tai, kaip lengvai juos galima perduoti į sąrašą įtrauktam subjektui.

II. Šalių ginčui spręsti aktualus Lietuvos teisinis reguliavimas

20. Pagal lėšų įšaldymo 2020 m. gruodžio 18 d. metu galiojusias Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų sankcijų įstatymo nuostatas Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija koordinuoja tarptautinių sankcijų įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje ir teikia informaciją fiziniams ir juridiniams asmenims tarptautinių sankcijų įgyvendinimo klausimais (11 straipsnio 1 dalis), o Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos

bankas pagal kompetenciją buvo atsakingos už finansinių sankcijų įgyvendinimo priežiūrą (12 straipsnio 1 dalies 2 punktą). Užsienio reikalų ministerija buvo atsakinga už konkrečių Europos Sąjungos reglamentuose nustatytų sankcijų išimčių įgyvendinimą. Subjektai, siekdami pasinaudoti išimtimis, turėjo kreiptis į tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priežiūrą vykdančią instituciją, nurodytą šio Įstatymo 12 straipsnyje, o ši institucija ar finansų įstaiga turėjo kreiptis į Užsienio reikalų ministeriją dėl išimties įgyvendinimo kiekvienu konkrečiu atveju ir įgyvendinti išimtį tik gavusi jos sutikimą (4 straipsnio 2 dalis).

21. Pagal kasacinės bylos nagrinėjimo metu galiojančias Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymo nuostatas, tarptautinių sankcijų įgyvendinimą koordinuoja Vyriausybės sudaroma komisija (10 straipsnio 1 dalis), o Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, taip pat Finansų ministerija, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir kitos institucijos pagal joms priskirtas veiklos sritis yra kompetentingos institucijos užtikrinti apribojimų disponuoti lėšomis ir ekonominiais ištekliais, mokėjimų apribojimų, kitų finansinės veiklos apribojimų (finansinių sankcijų) įgyvendinimą (11 straipsnio 3 dalies 1 punktą). Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 535 patvirtinto Tarptautinių sankcijų įgyvendinimo tvarkos aprašo 13 punktą, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, įgyvendindama Tarptautinių sankcijų įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nurodytas kompetentingos institucijos funkcijas, koordinuoja, prižiūri ir užtikrina finansinių sankcijų (apribojimų disponuoti lėšomis ir ekonominiais ištekliais) įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje. Pagal šio aprašo 13 punkto 3 papunktį, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba priima tarptautines sankcijas nustatančiuose teisės aktuose nustatytus sprendimus dėl išimčių taikymo arba leidimų netaikyti apribojimų ir įpareigojimų suteikimo.

III. Reikšmingos faktinės aplinkybės

22. Ieškovė su atsakovais AB SEB banku ir AS „Citadele banka“ Lietuvos filialu yra sudariusi banko sąskaitos sutartį, kurių pagrindu ieškovės vardu buvo atidarytos banko sąskaitos. Atsakovai 2020 m. gruodžio 18 d. vienašališkai, savo iniciatyva įšaldė ieškovės turimas lėšas minėtų bankų sąskaitose, atsižvelgdami į tai, kad ieškovės akcininkas A. V. S. vadovaujantis Reglamento Nr. 765/2006 nuostatomis, 2020 m. gruodžio 17 d. įtrauktas į asmenų ir įmonių, kuriems taikomos Europos Sąjungos sankcijos, sąrašą ir elektroniniu paštu informavo apie tai ieškovę. A. V. S. priklauso 50 proc. ieškovės akcijų.
23. Ieškovė prašė teismo įpareigoti atsakovus AS „Citadele banka“ Lietuvos filialą ir AB SEB banką vykdyti banko sąskaitos sutartį, leidžiant ieškovei be apribojimų disponuoti banko sąskaitose esančiomis lėšomis.
24. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2023 m. sausio 25 d. sprendimu ieškovės ieškinį atmetė.
25. Teismo vertinimu, nustatyta aplinkybė, kad A. V. S. priklauso 50 proc. bendrovės akcijų, atsižvelgiant į 2022 m. birželio 27 d. ES ribojamųjų priemonių veiksmingo įgyvendinimo geriausios praktikos (Europos Sąjungos Tarybos Generalinio sekretoriato pranešimas Nr. 10572/22) ir 2018 m. gegužės 4 d. Ribojamųjų priemonių (sankcijų) pagal ES bendrą užsienio ir saugumo politiką įgyvendinimo ir vertinimo gairių (Europos Sąjungos Tarybos Generalinio sekretoriato pranešimas Nr. 5664/18) nuostatas, leido daryti išvadą, kad A. V. S. valdo ieškovę nuosavybės teise ir ieškovės lėšos yra kontroliuojamos į Reglamento Nr. 765/2006 I priedo sąrašą įtraukto asmens. Gerosios praktikos 63 punkte (Gairių 55b punkte) vienas iš įtvirtintų kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant, ar juridinis asmuo arba subjektas yra kontroliuojamas kito asmens ar subjekto, vienvaldiškai ar susitarus su kitu akcininku ar kita trečiąja šalimi, yra turėjimas teisės arba naudojimas įgaliojimais skirti arba pašalinti tokio juridinio asmens ar subjekto administracinio, valdymo ar priežiūros organo narių daugumą.

Vadovaujantis ieškovės Įstatų 7.3 punktu, atsižvelgiant į tai, kad ieškovės akcininkai turi lygias akcijų dalis (50 proc. – A. V. S., kitas 50 proc. – I. S.), be sankcionuoto asmens A. V. S. sprendimo ir sutarimo su kitu akcininku ieškovės vadovas negalėtų būti paskirtas. Taigi teismas darė išvadą, kad ieškovė atitinka Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus kriterijus, kuriems esant ieškovės lėšų atžvilgiu turi būti įgyvendinamos sankcijos.

26. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės UAB „EM SYSTEM“ apeliacinį skundą, 2023 m. gegužės 23 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2023 m. sausio 25 d. sprendimą paliko nepakeistą.
27. Teisėjų kolegija nurodė, kad atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2021/1030, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 765/2006 dėl Baltarusijai taikomų ribojamųjų priemonių, 1 straipsnio reguliavimo sritį, taip pat 1j ir 1k straipsnių turinį, daryta išvada, jog Reglamento straipsniai (1j, 1jb, 1k, 1zb) yra skirti Baltarusijoje (ar už Sąjungos ribų) įsteigtiems juridiniams asmenims, kurių daugiau kaip 50 procentų akcijų yra valstybės nuosavybė, todėl negali būti taikomi Lietuvos Respublikoje įsteigtam juridiniam asmeniui.
28. Teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, jog nustatyta aplinkybė, kad A. V. S. priklauso 50 proc. bendrovės akcijų, leido spręsti, jog A. V. S. valdo ieškovę nuosavybės teise, ir tai lemia, kad ieškovės lėšos kontroliuojamos į Reglamento I priedo sąrašą įtraukto asmens, taigi ieškovė atitinka Reglamento 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus kriterijus, kuriems esant ieškovės lėšų atžvilgiu turi būti įgyvendinamos sankcijos.
29. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT) direktoriaus 2022 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. V-222 „Dėl Juridiniam asmeniui ar kitoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, nuosavybės teise priklausančio arba kontroliuojamo subjekto, kuriam taikomos sankcijos, sąrašo patvirtinimo“ UAB „EM SYSTEM“ buvo įtraukta į sąrašą įmonių, turinčių sąsajas su asmenimis, kuriems taikomos sankcijos. Vilniaus apygardos administraciniame teisme yra nagrinėjama byla (administracinė byla Nr. eI2-4937-595/2023) dėl pareiškėjos UAB „EM SYSTEM“ 2023 m. vasario 17 d. skundo dėl FNTT įsakymo, kuriuo UAB „EM SYSTEM“ pritaikytos tarptautinės sankcijos, panaikinimo.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir pozicija prejudicinio sprendimo priėmimo procedūroje

30. Pagal Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 1 dalį, įšaldomos visos I priede išvardytiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir institucijoms priklausančios, jų nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai. Pagal Sprendimo Nr. 2012/642/BUSP, kuris įgyvendinamas Reglamentu Nr. 765/2006 (ir į kurį daroma nuoroda šio reglamento 2 straipsnio 4 dalyje), 4 straipsnį, įšaldomos lėšos, kurios nuosavybės teise priklauso, kurias turi, valdo ar kontroliuoja priede išvardyti asmenys ir jiems nuosavybės teise priklausančios arba jų kontroliuojami juridiniai asmenys. Todėl aiškinant, kurių juridinių asmenų ir kurios lėšos turi būti įšaldomos pagal Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 1 dalį, svarbu ir tai, kokie yra juridinio asmens priklausymo nuosavybės teise ir kontrolės kriterijai,

ir tai, kokiais atvejais nuosavybės teise turimo ar kontroliuojamo juridinio asmens lėšos suprantamos kaip asmens, kuriam taikomos sankcijos, nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos.

31. Byloje aktualių banko sąskaitų įšaldymo metu (2020 m. gruodžio 18 d.) tokias sankcijas numatęs Reglamentas Nr. 765/2006 neapibrėžė kriterijaus, į kurį reikia atsižvelgti vertinant, ar juridinis asmuo arba subjektas nuosavybės teise priklauso kitam asmeniui ar subjektui. Tuo metu aktualioje rekomendacinio Europos Sąjungos Tarybos dokumento apie tokių sankcijų taikymą versijoje buvo nurodytas „daugiau nei 50 % nuosavybės teisių į subjektą arba daugumos dalies akcijų jame“ turėjimo kriterijus, bet į šios nuostatos šaltinį nukreipiančioje išnašoje nurodytame Reglamente Nr. 2580/2001 buvo nustatytas „50 % ar daugiau juridinio asmens, grupės ar susivienijimo savininko teisių arba daugumos dalies akcijų jame“ turėjimas. Toks pat Europos Sąjungos Tarybos išaiškinimas buvo pateiktas ir vėliausioje ES ribojamųjų priemonių veiksmingo įgyvendinimo geriausios praktikos dokumento versijoje (2022 06 27, dokumento Nr. 10572/22, 62 punktas). Todėl nėra aišku, kokių kriterijumi turėtų vadovautis nacionalinis teismas, vertindamas, ar sankcijas (lėšų įšaldymą) pritaikęs privataus sektoriaus subjektas (bankas) tinkamai įvertino, kad ieškovė (juridinis asmuo) nuosavybės teise priklauso asmeniui, kuriam pagal Reglamentą Nr. 765/2006 turi būti taikomos sankcijos, nes jis yra įtrauktas į šio reglamento I priedą.
32. Teisinį neaiškumą didina tai, kad vėliau priimtais ir šiuo metu galiojančiais Reglamento Nr. 765/2006 pakeitimais (1 j straipsnio c punkte ir 1k straipsnio 1 dalies c punkte) nustatyta, kad tam tikros sankcijos turi būti taikomos juridiniam asmeniui, subjektui ar organizacijai, įsteigtiems už Sąjungos ribų, „kurių daugiau kaip 50 % nuosavybės teisių tiesiogiai ar netiesiogiai priklauso“ tam tikriems subjektams, kuriems pagal šį reglamentą yra nustatytos sankcijos. Taigi gali kilti abejonė, ar aiškinant šio reglamento 1j, 14 ir 2 straipsniuose numatytas juridinių asmenų sąsajas su subjektais, kuriems pagal šį reglamentą yra nustatytos sankcijos, turi būti vadovaujama skirtingais tokias sąsajas apibūdinančiais kriterijais, ar, aiškinant šį reglamentą sistemiskai, turėtų būti taikomas šiame reglamente (1j ir 1k straipsniuose) eksplacitiškai įvardytas „daugiau kaip 50 % nuosavybės teisių“ kriterijus.
33. Tuo atveju, jei lygiai 50 % bendrovės akcijų turėjimas taikant Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 1 dalį neturėtų būti laikomas juridinio asmens priklausymu nuosavybės teise, teisėjų kolegijai kyla klausimas, ar tokio kiekio akcijų turėjimas turėtų būti laikomas juridinio asmens kontrole.
34. Tuo atveju, jei lygiai 50 % bendrovės akcijų turėjimas turėtų būti laikomas juridinio asmens priklausymu nuosavybės teise arba jo kontrole, kyla klausimas, ar turėtų būti preziumuojama, kad yra tenkinama Reglamento 2 straipsnio 1 dalies taikymo sąlyga, t. y. kad to juridinio asmens lėšas nuosavybės teise turi, valdo arba kontroliuoja į Reglamento I priedą įtrauktas fizinis asmuo.
35. Tuo atveju, kai preziumuojama, kad tenkinama Reglamento 2 straipsnio 1 dalies taikymo sąlyga, kyla klausimas, ar ši prezumpcija gali būti paneigta tokioje byloje, kokia nagrinėjama pagrindiniame procese, t. y. civilinėje byloje, kurioje bendrovė prašo teismo įpareigoti atsakovus bankus vykdyti banko sąskaitos sutartis, leidžiant bendrovei be apribojimų disponuoti banko sąskaitose esančiomis lėšomis. Šiuo atveju kyla klausimas, ar tokioje byloje bendrovė, kurios lėšos yra įšaldytos, gali remtis tuo, kad nėra tenkinama Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 2 dalies sąlyga, kad draudimas naudotis lėšomis taikomas, jei bendrovės lėšos naudojamos į šio reglamento I priedą įtraukto asmens ar jo naudai.
36. Toks klausimas kyla atsižvelgiant į Geriausios praktikos dokumentuose (Geriausios praktikos 2018 m. dokumento 55d punkte, Geriausios praktikos 2022 m. dokumento 66 punkte) pateiktus išaiškinimus, kad jei nustatomas priklausymas nuosavybės teise ar kontrolė, sudarius galimybę į sąrašą neįtrauktiems juridiniams asmenims arba subjektams, kurie nuosavybės teise priklauso į sąrašą įtrauktam asmeniui ar subjektui arba yra jo valdomi, naudotis lėšomis arba

ekonominiais ištekliais, bus iš esmės laikoma, kad pastarajam netiesiogiai sudaryta galimybė jais pasinaudoti, išskyrus tuomet, jei galima kiekvienu konkrečiu atveju pagrįstai nustatyti, remiantis rizikos vertinimu grindžiamu požiūriu, atsižvelgiant į visas atitinkamas aplinkybes, įskaitant Geriausios praktikos dokumentuose nurodytus kriterijus, kad atitinkamos lėšos nebus naudojamos to į sąrašo įtraukto asmens ar subjekto arba jo naudai. Jei vertinimą pagal Geriausios praktikos dokumentuose pateiktus kriterijus turėtų atlikti bankas, kiltų klausimas, ar tai nebūtų nepagrįstai didelė našta privataus sektoriaus subjektui, atsižvelgiant taip pat ir į tai, kad pagal Reglamentą tam tikros pareigos, susijusios su tinkamu sankcijų įgyvendinimu, yra numatomos ir kompetentingoms nacionalinėms institucijoms.

37. Teisėjų kolegijos nuomone, Europos Sąjungos teisė jos įgyvendinimo situacijoje turėtų būti aiškinama taip, kad nesukeltų nepagrįstai didelės naštos privataus sektoriaus subjektams, kuriems pagal Reglamentą Nr. 765/2006 nustatoma pareiga taikyti sankcijas. Tuo atveju, jei iš tokių subjektų kiekvienu konkrečiu atveju priimanč sprendimą taikyti sankcijas būtų reikalaujama atlikti išsamų juridinio asmens struktūros ir veiklos vertinimą, tai galėtų būti vertinama kaip Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16 straipsnyje numatytos laisvės užsiimti verslu varžymas. Kita vertus, taip pat turi būti užtikrinama pagarba asmenų, kuriems taikomos sankcijos, pagrindinėms teisėms, todėl sankcijų taikymo kriterijai ir procedūros turi būti aiškios, o jų taikymo rezultatas – nuspėjamas.
38. Jei vis dėlto Teisingumo Teismas manytų, kad ieškovas nacionalinio teismo procese, tokiaime kaip pagrindinėje byloje, gali remtis tuo, kad nėra tenkinama Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 2 dalies sąlyga, kad draudimas naudotis lėšomis taikomas, jei bendrovės lėšos naudojamos į Reglamento I priedą įtraukto asmens ar jo naudai, tokiu atveju teisėjų kolegijai kyla klausimas, pagal kokius kriterijus tokiaime nacionalinio teismo procese tai turėtų būti vertinama. Ieškovės nuomone, toliau nurodytos aplinkybės sudaro pagrindą vertinti, kad bendrovės lėšos nėra naudojamos asmens, įtraukto į Reglamento I priedą, naudai: 1) pagal teisinį reguliavimą, akcininko ir bendrovės turtas yra atskirtas, 2) bendrovei vadovauja direktorius, kuris yra kitas asmuo nei asmuo, įtrauktas į Reglamento I priedą, 3) bendrovės vardu sutartis su atsakovais sudarė bendrovės direktorius, 4) bendrovės direktoriui buvo perduotos banko kortelės bei prisijungimo įrenginiai, kodai bei slaptažodžiai prie bendrovės vardu atidarytų banko sąskaitų, 5) bendrovės direktorius bendrovės vardu įsipareigojo neatskleisti prisijungimo prie bendrovės sąskaitų duomenų. Teisėjų kolegijai kyla klausimas, ar tokios aplinkybės galėtų būti vertinamos kaip paneigiančios bendrovės lėšų naudojimą į Reglamento I priedą įtraukto asmens naudai.
39. Atsižvelgiant į abejonių dėl Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 1 dalies sąvokos „fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir institucijoms priklausančios, jų nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai“ ir 2 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygų aiškinimo būvimą, yra poreikis kreiptis į Teisingumo Teismą, kad jis išaiškintų Reglamento Nr. 765/2006 2 straipsnio 1 ir 2 dalis.
40. Teisingumo Teismo praktika patvirtina, kad jis turi jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus dėl su bendra užsienio ir saugumo politika susijusių reglamentų aiškinimo (Teisingumo Teismo 2014 m. birželio 12 d. sprendimas *Pefiev* byloje, C-314/13).

Teisėjų kolegija, vadovaudamasi CPK 163 straipsnio 1 dalies 9 punktu, 340 straipsnio 5 dalimi ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsniu,

n u t a r i a:

Kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su šiais prejudiciniais klausimais:

1. Ar Reglamento Nr.765/2006 2 straipsnio 1 ir 2 dalys turi būti aiškinamos taip, kad tuo atveju, kai nustatoma, kad į Reglamento I priedą įtrauktas asmuo turi lygiai 50 % bendrovės akcijų, preziumuojama, kad į Reglamento I priedą įtrauktam subjektui bendrovės lėšos priklauso nuosavybės teise, yra jo valdomos ar kontroliuojamos?

2. Ar nacionalinio teismo procese, tokiaime kaip pagrindinėje byloje, kai bendrovė, kurios lėšos buvo įšaldytos dėl to, kad lygiai 50 % tos bendrovės akcijų turi į Reglamento Nr.765/2006 I priedą įtrauktas asmuo, prašo teismo įpareigoti atsakovus bankus vykdyti banko sąskaitos sutartis, leidžiant tai bendrovei be apribojimų disponuoti banko sąskaitose esančiomis lėšomis, gali būti ginčijamas banko sprendimas įšaldyti jos lėšas remiantis tuo argumentu, kad bendrovės lėšos nėra naudojamos į šio reglamento I priedą įtraukto asmens ar jo naudai?

3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą yra teigiamas, pagal kokius kriterijus tokiaime nacionalinio teismo procese turėtų būti vertinama, ar lėšos nėra naudojamos to į Reglamento Nr.765/2006 I priedą įtraukto asmens ar jo naudai? Ar tokios aplinkybės, kaip antai 1) bendrovės ir akcininkų turto atskirumas, 2) tai, kad bendrovės vardu veikia direktorius (ne asmuo, įtrauktas į Reglamento I priedą), 3) prieiga prie bendrovės banko sąskaitų yra suteikta tik bendrovės direktoriui, galėtų būti vertinamos kaip paneigiančios bendrovės lėšų naudojimą į Reglamento I priedą įtraukto asmens, turinčio lygiai 50 % tos bendrovės akcijų, naudai?

Sustabdyti civilinę bylą iki Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo gavimo.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė–Balynienė

Danguolė Bublienė

Alė Bukavinienė